

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SÆRTRYK AF LYNGBY BOGEN 1934

GYRITHE LEMCHE:

DEN BERNSTORFFSKE
VENNEKREDS I LYNGBY

HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR GJENTOFTE KOMMUNE

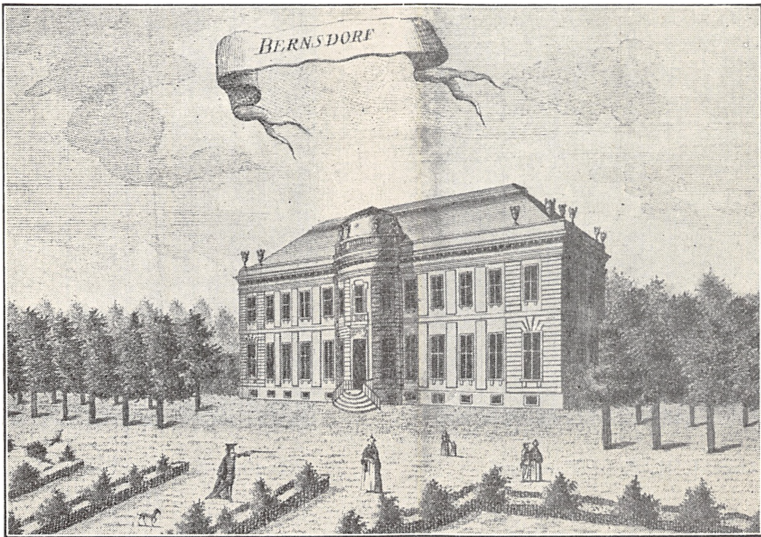
Skildringen af Den Bernstorffske Vennekreds i Lyngby blev oprindelig givet som Foredrag. Hertil sluttede sig Op-læsning af en Fortælling, bygget over samme Emne. Medlemmerne af Historisk-topografisk Selskab for Gjentofte Kommune faar herved ved velvillig Imødekommenhed fra Forfatterinden og Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune den trykte Gengivelse tilsendt.

Den Bernstorffske Vennekreds i Lyngby.

Af Gyrithe Lemche.

Den Gang, Johan Hartvig Ernst Bernstorff, ogsaa kaldet: den ældre Bernstorff, efter at være bleven Johan Sigismund Schulins Efterfølger som Udenrigsminister, fik den under Jægersborg Slot liggende

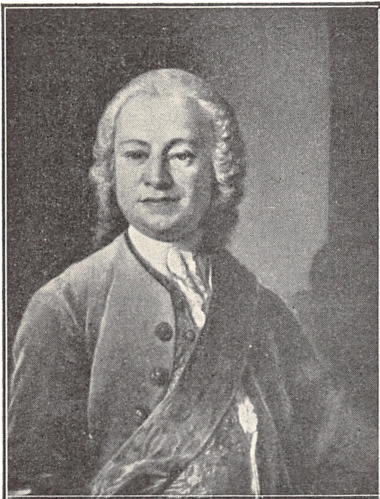
Bernstorff Slot.

Fasangaard ved Gentofte skænket af Frederik d. 5., blev det nærliggende Lyngby efterhaanden det fælles Sommeropholdssted for en Kreds af hans Venner indenfor det kultiverede Borgerskab, alle indvandrede Tyskere. Man kan tale om en tysk Kulturperiode i Lyngby, som igen falder i to Afsnit: „Den Klopstockske“ fra 1752—58 og „den Preislerske“ fra 1761—70.

I den første Periode spiller den Rahn-Klopstockske Silkefabrik paa Kirkens Grund, hvor nu Lyngby-Taarbæk Kommunes Administrationsbygninger ligger, en væsentlig Rolle, da den oprettes paa Tilskyndelse af Digteren Johan Gotlieb Klopstock, som kom til Danmark fra Schweiz 1751 paa Indbydelse af Frederik d. 5. med Bernstorff ved Siden, for at han her ved Hjælp af en aarlig Understøttelse af 100 Rdl. kunde fuldende sit paabegyndte store Epos: „Messias“.

Klopstock havde i Schweiz stiftet Bekendtskab med Fabrikanten Herman Rahn, som meget ønskede at komme til Danmark, for der at udnytte en Opfindelse, han havde gjort, med at trykke Mønstre paa glatte, ensfarvede Silkestoffer. Bernstorff, som nærede stor Forkærlighed for industrielle Foretagender, lovede at støtte Rahn, som 1752 købte sig den nord for Lyngby Kirke liggende Ejendom og begyndte den Virksomhed, som fortsattes til Slutningen af Aarhundredet og kom til at koste Staten betydelige Summer. Rahn modtog straks store Gunstbevisninger men arbejdede stadig med Underskud, og 1755 indkaldtes Klopstocks Broder August for at hjælpe med Fabrikens Ledelse. 1757 maatte denne overtage den ved Rahns Bortrejse fra Landet.

Grev J. H. Ernst Bernstorff.

Grevinde Charitas Emilie Bernstorff,
f. Buchwald.

Det to Etages teglhængte Hus, som nu tilhører Kommunen, er sandsynligvis opført paa Fundamenterne af det Hus, Rahn købte til Privatbolig og lod herskabeligt indrette. Efter at August Klopstock havde overtaget Ledelsen af Fabrikken, blev hele Ejendommen sædvanlig kaldt: „Den Klopstockske Gaard“, og her maa vi tænke os, at Digteren har boet under sine stadige Besøg i Lyngby. Som den, der havde Bernstorffs Tillid og rimeligvis har været Mellemand mellem ham og den altid nød-stædte Fabrik, har han jo været interesseret i at holde vaagent Øje med Virksomheden.

I Sommeren 1754 rummede det Klopstockske Hus to unge Familier, thi en Maaned efter, at Herman Rahn havde giftet sig med Klopstocks Søster, Johanne Viktoria, ægtede Klopstock selv en ung Pige, Meta Moller, som han havde forelsket sig i, da han paa Rejsen til Danmark gjorde Ophold i Hamburg. Meta Moller var en begavet, sværmerisk Pige,

som stod i Brevvexling med flere af Tidens Skønaander. Klopstock, som paa det Tidspunkt led under Følgerne af en ugensgældt Kærlighed til en ung Pige i Langensalza, var straks efter Mødet med Meta kureret, og de stod i flere Aar i en levende Brevvexling, fordi hendes Moder til en Begyndelse modsatte sig Partiet. Hun vilde beholde Datteren i sin Nærhed. Men altsaa i Sommeren 1754 maa vi tænke os to unge, lykkelige Ægtepar i det to-Etages Hus paa Kirkens Grund.

Aaret efter forlader Rahn efter eget Ønske Fabriken og rejser til Tyskland, August Klopstock overtager Ledelsen alene, men at Forholdet mellem de to har været det bedste, maa vi slutte af, at en Datter af Rahn senere kommer til Danmark og i mange Aar forestaar den ugifte August Klopstocks Husholdning og indsættes i hans Testamente som hans eneste Arving.

Fire lykkelige Somre tilbringer Digteren med sin unge Hustru i Lyngby, hvor dé snart faar Klopstocks gode Ven fra Tyskland, Digteren og Hofpræsten Johannes Andreas Cramer til Nabo Øst for Kirken.

Cramer, som var blevet kaldt til Danmark af Bernstorff 1754 som tysk Hofprædikant i København, købte sig i Foraaret 1756 en beskeden Lystgaard i nuværende Østergade, som endnu kan sees tilvenstre i den lukkede Gade overfor det teglhængte, gule Hus, som Frk. Amalie Düsel-dorph skødede til den nye Sognepræst Jochum Gregersen Brun i Januar 1760, og som ligeledes endnu er bevaret.

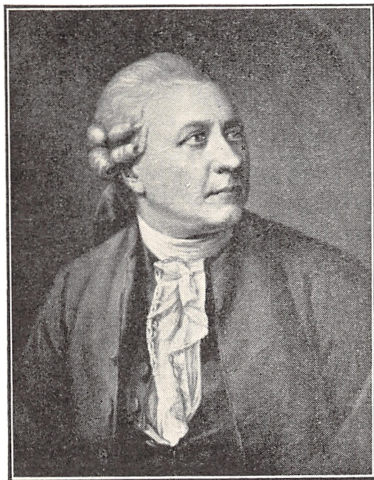
At Cramer kom til Danmark, skyldtes Klopstocks anbefaling, og at han valgte sin Sommerbolig i Lyngby, har sikkert sin Grund i, at Klopstock i de samme Aar havde faaet Sommerbolig der. Klopstock og hans Hustru har vistnok daglig tilbagelagt den korte Strækning fra Silkefabriken til Østergade og siddet med Familien Cramer i den smukke, store Have. Cramer var en stræng Moralist og revsede i sine Prædikener de løse Sæder ved Chr. d. 7's Hof, hvorfor han i 1771 blev afskediget og søgte tilbage til Tyskland men efter Struenses Fald atter kom hertil i 1774 og blev Professor i Teologi i Kiel.

1761 købte han Gaarden „Sandholm“ i Bloustrød Sogn, hvor han fik en videre Mark for sin Haveinteresse, inspireret af de fremragende Gartnere paa Bernstorff. Dog beholdt han Stedet i Lyngby til 1768.

Klopstocks unge Hustru vandt hurtigt alles Hjerter indenfor den Bernstorffske Kreds, og at hun stod i et nært Forhold til Grevinde Charitas, fremgaar af, at Klopstock efter hendes Død skænkede Grevinden hendes efterladte Skrifter. Thi Meta døde allerede efter 4 Aars Ægteskab i November 1758. Hun var i August taget til Hamburg for hos sine Slægtninge der at afvente sin forestaaende Nedkomst. Med glad Forventning havde Klopstock imødeset Fødslen af det Barn, som han ikke tvivlede om skulde blive en Søn. Næsten to Maaneder tøvede han dog med at forlade sine formaaende Venner i Danmark for derefter at slaa sig ned hos Meta i Hamburg, og i dette Tidsrum vekslede de to en

Række Breve, som vidner om den store Kærlighed og det aandelige Fællesskab, som forbandt dem. Af Brevenes Adresser ses det, at han efter hendes Bortrejse har opholdt sig afvekslende hos Bernstorffs i Gentofte, hos Berkentins i Kokkedal og hos Stollbergs i Hørsholm. I et af Brevene skriver han: „Jeg fik Dit Brev, da jeg sad tilbords hos Cramer i Lyngby“. Han har altsaa til Tider været i Lyngby og besøgt Vennerne der.

Meta søger i sine Breve at skjule den Ængstelse for et ulykkeligt Udfald af den forestaaende Begivenhed, som mere og mere beherskede hende, en Ængstelse, som ogsaa lægger sig for Dagen deri, at hun nedskriver sin sidste Vilje med Hensyn til de Ord, som skal staa paa hen-

Klopstock.

Johan Andreas Cramer.

des Kiste. Det var nogle Linier af Messias 11te Sang. Meta døde d. 28. November under en kunstig Forløsning, som en Bækkenforsnævring nødvendiggjorde. Lægen havde forudsagt denne sørgelige Udgang, og, tro mod et Løfte, han en Gang havde givet hende, meddelte Klopstock hende, inden han forlod hendes Leje, at det kunde blive Døden. Hun modtog Budskabet med Fatning, og Klopstocks sidste Ord til hende var: „Vær min Skytsengel, hvis det er Guds Vilje“. Under Forløsningen døde hun, og han vilde ikke se hendes Lig men kun den døde Søn, som blev skaaret ud af hendes Liv. Med Barnet i sine Arme blev hun begravet paa Kirkegaarden i Ottensee. Paa Stenen over hende lod han sætte disse Ord af Messias:

„Saat von Gott gesät
dem Tage der Garben zu reifen“.

og over dem indridse Billedet af to Hvedeaks, henkastet over hinanden.

Han tog ikke mere fast Bopæl i Lyngby. Efter i nogle Aar dybt nedbøjet at have flakket om i Tyskland vendte han 1762 tilbage til Danmark og havde fra nu af sit blivende Sted hos Bernstorff Sommer og Vinter. Sorgen havde bragt ham og hans Venner endnu nærmere hinanden. Han levede ugift til sit 67de Aar; saa ægtede han en ung Slægtning af Meta, som mindede ham stærkt om hende.

I ti Aar ventede han, før han atter tog fat paa sit Hovedværk: „Messias“, i hvilken Meta havde haft saa megen Del. Først 1773 sluttede han det Arbejde, som han havde arbejdet paa i 27 Aar af sit Liv. —

Johan Martin Preisler.

Det andet Afsnit af den tyske Kulturperiode i Lyngby begynder med, at Cramer køber „Sandholm“ 1761, summe Aar, hvor den berømte Kobberstikker og Professor ved Kunstakademiet paa Charlottenborg, Johan Martin Preisler, køber sig det hvide Lyststed Vest for Kirken, som nu bærer Navnet „Gramlille“, og er bygget af den franske Gesandt Le Maire paa gammel Møllegrund, købt af Rustenborgs Ejer, senere Gehejmekonferentsraad Desmercières.

Preislers Hus var mange Aar Samlingsstedet for Bernstorffs Vennekreds. Frederikke Brun har i sine Ungdomserindringer (Warheit aus Morgentraüme) rejst Mindesten for dette Hus og dets Venner. Hun næv-

ner blandt disse Præsten ved Petri Kirke, Resewitz, Ritmesteren og Digteren Gerstenberg, som sammen med sin ædle Hustru underholdt Gæsterne med Foredrag af Klopstocks Elegier, især Selmer og Selma til Neefes gribende Melodi, — men først og sidst nævner hun Klopstock: „Lyngby var tillige rig paa hellige Minder. Her havde Klopstock boet i ugevis! Paa Lyngby Sø løb han helst paa Skøjter; Skovene genlød endnu af hans underdejlige Ode: „der Eislauf“; der foresvævede mig i Dæmringslyset fra min Barndoms aarle Drømme Billedet af den store Mand, der nu var unddraget vore Blikke“.

Klopstock forlod Danmark sammen med Bernstorff, da denne blev afskediget af Struense i September 1770, og vendte aldrig tilbage, men naar den lille Frederikke var i Besøg hos Preislers med sin Fader, Balthasar Münter, Sognepræst ved Sct. Petri Kirke fra 1766, forekom det hende altid, at Klopstock var usynlig tilstede.

Præsten Resewitz, ogsaa ved den tyske Kirke, købte i Marts 1769 den „gamle Jærgaard“ ved Prinsessestien og skrev om dette Køb et begejstret Brev til Gerstenberg, der lige havde taget sin Afsked som Ritmester ved Dragonerne, men allerede havde slaaet igennem som Digter med Dramaet „Ugolino“ dog endnu mere havde indlagt sig Fortjeneste ved sine Oversættelser af oldislandske Digtninger og Folkeviser, hvorved han vakte Klopstocks og Johannes Evalds Interesse for nordisk Digtning. Det er ikke lykkedes at stedfæste ham som Landligger i Lyngby; sandsynligvis har han kun boet til Leje, plaget af økonomiske Sorger, som han altid var.

Gerstenberg.

Bernstorffs Vennekreds i Lyngby grupperer sig, som det af Skødeprotokollen fremgaar, fortrinsvis om Lyngby Kirke, og da Kirken og Kirkegaarden som Genboer ikke er gunstige for et moderne Forretningsliv med Lysreklamer og Strøghandel, har flere af Bygningerne, som husede Bernstorffs Venner, faaet Lov at blive liggende, saaledes Cramers Hus i Østergade, Preislers Hus og det stærkt ombyggede Klopstockske Hus nord for Kirken. Men „Jærgaarden“ blev nedrevet 1833, og Grunden lagt ind under nuværende „Friboeshvile“.

Her er andetsteds i denne Bog talt om hint berømte Brev angaaende Købet af „Jærgaarden“, der er fundet i det Gleimske Arkiv i Halberstadt, og et Brudstykke er citeret, men da dette Brev giver et levende og malerisk Vidnesbyrd om det landlige Kulturliv, som førtes af Bernstorffs Venner i og omkring Lyngby i hine Aar, vil jeg slutte med at bringe et videre Uddrag af det, saaledes som det er skrevet af Rese-

witz til Gerstenberg, rimeligvis i det Ønske, at han vil videresende det til Gleim, hvad han formentlig ogsaa har gjort:

„Jeg har købt mig et lille Landhus, der lige er egnet til, at Gleim her i fulde Drag kan indaande Foraarsduft og dermed Begejstring.

Lige fra Huset træder De ud i en lille Skov, som fortsætter sig i Krat og Æng og tilvenstre begrænses af en stor Sø, som med sine grønne Øer og Buskadser frembyder den lifligste Udsigt i Verden. Flokke af Svaner svømmer paa den eller flager hen over den, og (som Folk forsikrer mig, der har bedre Øjne end jeg) der rider og spøger Kærlighedsguder paa dem, plasker i Vandet og jager hverandre; kun jeg arme

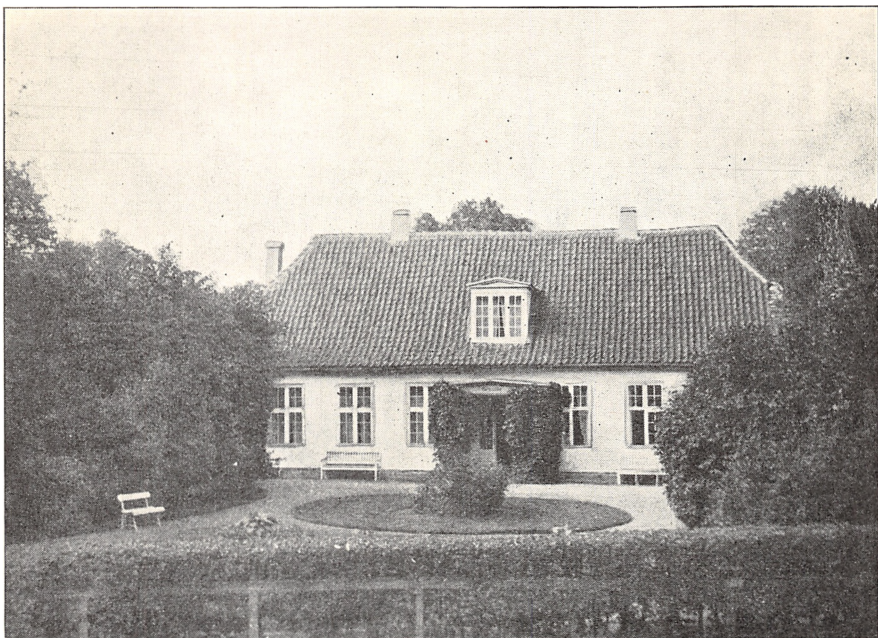
Cramers Hus i Østergade.

kan ingen Kærlighedsguder se men kun Svaner. Paa dette oplivende Sted har De Preisler til Nabo kun faa Skridt borte, og et Kvarters Vej til venstre finder De vor Klopstock i et fortryllet Slot, omgivet af Alleer, Haver og Vinbjerge, hvor paa Befaling af en velgørende Fe Kirsebær og Jordbær i det tidlige Foraar og Ferskener, Abrikoser og de sødeste Druer ved Afskeden præsenteres Dem. Paa en græsklædt Terrasse beredes Dem og Deres Venner et lukullisk Maaltid; under Vestenvindens Sus og det glade Selskabs klingende Latter spiser De Dem sund og vel tilmode, medens De paa det Hav, som udbreder sig for Dem, ser Nationernes Skibe flyve frem i Skarer, for at det ikke skal mangle paa kyprisk Vin og Grækenlands Frugter.

De vender atter tilbage til min landlige Bolig og betræder ved

Udgangen af denne en høj, kongelig Vej, der synes kun at være skabt for i Løbet af en halv Time at føre Dem til Cramer paa Sandholm, som De vil faa Øje paa i en arkadisk Egn midt mellem Gartnere, Høstfolk og Hyrder, hvor han efter at have afført sig Lærdommens alvorlige Klædning fremtræder som Fader, Ven og Kammerat midt i de landlige Glæder“.

Indenfor dette Brevs Ramme har vi paa en Gang: Gerstenberg, Preisler, Klopstock og Cramer foruden Brevskriveren selv, hele Bernstorffs tyske Vennekreds i Lyngby, og desuden Fru Charitas selv i en velgørende Fes Skikkelse. Og topografisk har vi Lyngby Sø, den nye Kongevej, Sandholm og Bernstorff, og længst ude bag det hvide Sommerslot Øresund

Preislers Hus, nuværende „Gramlille“.

med Skibene, som hjemvender fra de fjerne Markeder, belæssede med Sydens Frugter, et Billede paa hin Tids verdensomspændende Handel og Vindskiblighed under Bernstorffs kloge Styre.

Men vi er i Aaret 1769, og truende Skyer er ved at trække op paa Bernstorffs Himmel under Struenses stigende Indflydelse. Kun et Aar endnu er levnet hans Venner i Lyngby til at nyde Landlivets arkadiske Glæder sammen; saa modtager de d. 15de September 1770 Budskabet om deres store Beskytters Afskedigelse, og Kredsen gaar sin Opløsning i Møde. Klopstock forlader Lyngby og Danmark for bestandig, Cramer gaar til Tyskland Aaret efter, 1773 sælger Resewitz Jægergaarden, Gerstenberg drager snart efter til Lybæk. Kun Preisler bliver i Lyngby til 1791 og samler i sit Hus Tidens Skønaander. Endnu gaar Vingesuset af

Klopstocks Genius hen over deres Hoveder, men han er ikke mere iblandt dem; det er altsammen Minder kun, men som Frederikke Brun skriver i sit Kapitel om Lyngby: „hellige Minder“, og disse Minder betegner et særligt Blad af Lyngbys Historie i de skønne Følelsers Tid.

Den, som med hin Tid i Erindring i vore Dage lægger Vejen forbi den lukkede Østergade med Cramers og Amalie Düsseldorps Genbohuse og videre ad Kirkestræde forbi det lille røde Hus, som en Gang var Genbo til den Klopstockske Gaard, den, som hinsides Byaaen fanger et Glimt af „Norske Skov“, som Resewitz fra Jægergaarden kunde træde lige ud i, og som vest om Kirken følger Hækken, der halvvejs skjuler Preislers gamle Hus, en Gang den tyske Kulturs Midtpunkt i Lyngby, — han vil i Fantasien se de henfarne Skikkelser færdes ud og ind af de gamle Huse om Kirkebakken og modtage et endnu levende Indtryk af den Bernstorffske Vennekreds i Lyngby.

En Dag i September 1770.

Fortælling.

Seigneur August Klopstock forlod sin Fabrik bag Lyngby Kirke, da Klokkerne i Taarnet sendte deres dybe, rungende Toner ud over den lille Bys straatækte Huse og nye teglhængte Lyststeder, medens Solen dalede langsomt bag Søen i Vest og tændte Himmelen i Farvebaal over Mølle-gaarden og Sluserne.

Med den trekantede Filthat under venstre Arm og en lang Spansk-rørs Stok med Sølvknap i højre Haand skred Silkefabrikanten frem ad Vejen, hvor Bøndernes Vandvogne havde skaaret deres dybe Spor nedad imod Vadestedet ved Byaaen. Aftenvinden strøg lunt og blødt gennem hans akkomoderede Paryk uden at bringe et Haar i Ulave. Sommeren var endnu ikke draget helt af Landet paa denne Dag midt i September, og Bøndernes Kvæg trippede med Velbehag helt ud i Aaen og lod Vandet køle Bug og Bringe.

Seigneur Klopstock fulgte Landevejen op over Dæmningen og skraaede tværs over den kongelige Chaussé i Retning af Kobberstikkeren, Professor Prejlers Hus, som laa fornemt tilbage trukket i Haven lige overfor Kirkebakken.

De brede, hvide Indgangsdøre stod vidt aabne, og ligeledes hinsides Forstuen Fløjdørene ind til Havesalen og ud til Baghaven, saaledes at den indtrædende havde lige for sig den store, forgyldte Solskive paa Sandstenssokkelen midt i Græsplænen og de kuplede Trækroner, som afsluttede Haven indimod Lystgaarden Rustenborg.

Der var tomt overalt i Stuerne, og Seigneur Klopstock gættede sig derfor til, at han vilde finde Husets Værter med deres Gæster i Lysthuset ved Madam salig van Deckums Mølledam. Han fulgte Havegangen langs Møllegaardens søndre Længe, og naaede gennem en Allé af Lindetræer ned til det cirkelrunde Trælysthus med det tilspidsede Straatag, omranket af Kaprifolier, som aabnede Udsigt over Mølleløbet og Søen.

Han fandt ganske rigtig den lille Vennekreds forsamlet her og blev hjertelig modtaget som den gamle Ven af Huset, han var. Efter at have vekslet Haandtryk med Vært og Værtinde hilste han paa Hofpræsten Cramer, som var kommet ridende herover fra sin Lystgaard Sandholm

ved Birkerød, og derpaa paa Digteren Gerstenberg og hans smukke Frue, som havde deres Sommerbolig i Lyngby. Men hans Blik søgte videre og fæstede sig spørgende paa Professorens for de skønne Kunster, som straks besvarede det:

„Ja, vor kære Friederich Gottlieb kan naturligvis ikke nøje sig med at se paa Vandet — han plasker omkring derude med Drengene. Der, tror jeg forresten, de kommer ude i Løbet“.

En stor klodset Baad kom tilsyne ved den modsatte Bred. En midaldrende Mand af samme bredskuldrede, korthalsede Type som August Klopstock, roede begge Aarerne, medens to halvvoksne Drengene laa ud over hver sin Ræling og rodede i Søgræsset.

Fru Prejsler fulgte med matroneagtig Bekymring Sejladsen.

„Ja, naar Klopstock besøger os, nedlægger jeg Scepteret“, sukkede hun. „Vil De nu bare se, hvor Drengenes pæne Manchetter slæber i Vandet.“

„Jeg kunde fristes til selv at springe i Vandet“, udbrød Gerstenberg, og strøg sig med de lange, smalle Hænder op under Kniplingsmanchetterne. „Jeg er ved at blive spist op af Myg. Man skulde tro, vi var midt i Hjertet af Sommeren, og saa har vi, om jeg husker ret, allerede den femtende September.“

„Hør, vil I nu være saa gode at se paa Solen. Det er maaske sidste Gang i Aar, vi sidder sammen og nyder dens Nedgang“, lød det fra den unge Fru Gerstenberg, der sad med Hænderne foldede under det røde Silkeshawl, som svøbte sig blødt om hendes fine Skuldre, medens hendes mørke Øjne sværmerisk fulgte Solskærets Falmen over Søen og Skoven hinsides.

Seigneur Klopstock drog pludseligt et Suk saa lydeligt, at de alle kom til at smile derover. Pastor Cramer bøjede sig hen imod ham og lagde deltagende sin Haand paa hans Knæ:

„Er der noget, der trykker Dem, kære Klopstock?“ spurgte han, og hans Ansigt antog pludselig et Udtryk af Bekymring.

„Aa, jeg ved ikke, jeg kan ikke rigtig forklare det — men Luften i Aften falder mig saa tungt for Brystet ligesom mod Tordenvejr“.

August Klopstock strøg sig med sit brogede Kattuns Lommelærklæde over Panden, hvor Sveden perlede frem.

Fru Gerstenberg drejede langsomt Hovedet om imod ham:

„Det samme synes jeg“, sagde hun stille; „denne Varme er ikke naturlig. Jeg tror, det trækker sammen et Sted“. —

Baaden var nu kommet saa nær, at Silkefabrikanten kunde raabe ud til sin Broder og give sig tilkende.

„Naa, det var da godt, Du endelig kom; vi har ventet paa Dig“, raabte Digteren tilbage. — „Saa i Land med Jer, Drengene, og gør Baaden fast. Johan Georg tager Aarene, og Joachim binder Baaden med de Knob, jeg har lært ham.“

Klopstock sprang let og spændstigt fra Toften ind paa Bredden og omfavnede med Hjertelighed sin lidt yngre Broder.

„Jeg skal hilse Dig fra Excellencen; han bad mig selv derom. Du behøver ikke at hænge med Næbbet, sagde han, han skal nok finde Udvej“.

„Ja, Vorherre holde sin Haand over Grev Bernstorff! — Hvad var vi alle sammen uden ham“, sagde August Klopstock, pludselig oplivet.

„Ja, Danmark skal nok engang komme til at sande, hvad det skylder ham“, stemte Broderen i. „Han staar som et Vartegn midt i den politiske Strøm. Hans Fjender skal nok vogte sig for at forgribe sig paa ham. Det vilde blive værst for dem selv.“

„Det synes dog paa det sidste, som om de ikke mangler Mod der til. Den ulykkelige Affære ved Algier skal jo nok bruges som et Angrebspunkt“, sagde Cramer med sørgmodig Bitterhed.

„De opnaar kun at blamere sig selv med den Undersøgelseskommission“, erklærede Klopstock fortrøstningsfuldt.

„Nu er Solen nede“, sagde den unge Fru Gerstenberg, som havde siddet med sin Mands Haand i sin og set ufravendt paa Solnedgangen. „Jeg synes, vi skal gaa ind, det bliver snart køligt“.

I Havestuen var alle Lys tændte, skønt et blegt Dagskær endnu herskede udenfor de store Vinduers mange smaa Ruder. Dørene til Baghaven stod aabne. Lige indenfor sad Seigneur August Klopstock og iagttog den mørke Uvejrsky, som langsomt steg op over Trækronerne.

Omkring Bordet i Stuens Midte under Prismekronen sad Prejsler og hans Hustru sammen med Cramer og Friederich Klopstock. I en Krog af Stuen spillede Joachim og hans to Aar yngre Broder, Johan Georg, Tocadille. Et aabent trekantet Spinnet med arkadiske Landskaber malet paa Indersiden af Laaget stod op af den ene Langvæg under to Kobberstik af Prejsler efter Pilo's Malerier af Frederik den femte og hans Dronning.

Foran Klaviaturet sad Fru Gerstenberg og ledsagede sin og sin Mands Sammensang med spinkle, klingre Toner. Det var Klopstocks elegiske „Selma og Selmar“, de sang:

„Selmar! Ich sterbe mit Dir,
Ich bete mit Dir von dem Himmel
Diese Wohlthat herab.
Selmar! Ich sterbe mit Dir.“

Fru Gerstenbergs yndefulde Hænder gled ned fra Tasterne og hvilede hengivne i hendes Skød. Hendes Blik hang taaresløret ved hendes Husbond, „Ugolino“s Digter, Klopstocks Discipel, hvis blege, fyrige Ansigt under Sangen var stivnet i Selmas Smerte ved Tanken om, at hun kunde

blive berøvet sin Elskede ved Døden, saaledes som Mesteren var bleven berøvet sin elskede Meta. Lignende Tanker havde Sangen fremkaldt hos Digterens Venner henne ved Bordet; Fru Prejsler førte det Kammerdugs Lommetørklæde til sine Øjne. Cramer og hendes Mand stirrede bevæget frem for sig. Som altid, naar denne Sang blev sunget, var Klopstocks døde Hustru usynlig tilstede i den Vennekreds, hun selv engang havde tilhørt.

Selv sad han og flyttede sig urolig i Stolens dybe Favn; saa sprang han op og kredsede nogle Gange planløst om i Stuen og stansede tilsidst henne ved Klaveret med Haanden paa Gerstenbergs Skulder:

„Døden skiller ikke — kun Livet kan skille“, sagde han med stærk Røst uden at se paa nogen bestemt, som talte han til sig selv. „Selmas Bøn om at dø med Selmar er Trods mod Gud; kun han kender Timen, da Sæden er moden til hans Høst.“

Han vendte sig fra Gerstenberg og gik hen i den aabne Dør, hvor Broderen endnu sad. August saa op med en Hunds trofaste Blik, og Klopstock takkede ham med et tavst Nik.

Gerstenberg bøjede sig ned mod sin Hustru og hviskede nogle Ord til hende. Hun svarede ikke, men løftede lidt efter Hænderne og lod dem synke ned paa Tangenterne i en hvilende Akkord, som syngende gled ud i Stilheden. Saa begyndte hun at tale med sin melodiske Stemme, sagte, men dog saa tydeligt, at Ordene naaede ud i den fjerneste Krog af Stuen.

„War das der Tod? — o, sanfte schnelle Trennung.
Wie soll ich Dich nennen? — Tod nicht, es heisse
Tod Dein Name nicht mehr. Und Du
Du selbst, der Verwesung fürchterliche Gedanke.
Wie schnell bist Du Freude geworden!
Schlumre denn, mein Gefährte des ersten Lebens, verwese
Saat, von Gott gesäet, dem Tage der Garben zu reifen.“

Som en Aandehvisken tabte hendes Stemme sig i Rummet, og længe efter levede Ordene endnu i Stuens Stilhed.

Da glimtede det pludselig udenfor den aabne Dør, som om en Klinge havde spaltet Mørket, og snart efter rullede det dumpt og fjernt over Himlen.

Klopstock stod et Øjeblik med Hovedet tilbagekastet og Armene favnende udbredt mod Mørket og Uvejret, saa gjorde han brat omkring og raabte ind i Stuen:

„Joachim! Johan Georg! Hvor er I henne? Afsted med mig ud i Natten! Basunen lyder, Himlen aabner sine Sluser, — afsted i Løb over Grøfter og Gærder, — Frederiksdal er Maalet!“

Begge Drengene var sprunget op fra Tokadillebordet og hængte sig ved hans Arme under begejstret Tilslutning.

Fru Prejsler saa hovedrystende paa dem, men elskede dem just saadan, især hendes Yndling, Joachim Daniel, den slanke nervøse Dreng med det lange, mørke Haar og de store urolige Øjne, men ogsaa Johan Georg, som Faderen foretrak paa Grund af hans Stadighed og Fornuft, som dog ikke hindrede ham i at følge sin forgudede Broder overalt.

„Nej, lad nu de Tossedreger fare“, skændte Professoren godmodigt. „Man skal ikke friste Gud i saadan et Vejr — vel Pastor Cramer?“

Men Joachim sled i Klopstocks Arm for at komme afsted.

„Er det ikke sandt, at Herren taler til os i Tordenen, og Lynet er Glimtet fra hans Øje? — Har Du ikke selv sagt det, Ven Klopstock? — Har vi da Lov at gemme os bort?“

„Min kære, kære Dreng!“ Klopstock omfavnede ham med Heftighed. „Kom med begge to.“

I det samme lød en høj Banken paa den ydre Dør. Damerne udstødte et dæmpet Skrig, som overdøvedes af et Tordenskrald, der skratende løb hen over Husets Tag.

Klopstock havde sluppet Drengene, og Herrerne var sprunget op af deres Stole med Ansigterne vendt mod Døren til Forstuen, som blev aabnet, før Værten havde overvundet sin Uhygge saa meget, at han kunde raabe: „Kom ind!“

„Schønborn!“

Glæde og Forundring blandede sig i dette Udbrud, men da den indtrædende blev staaende lige indenfor Døren med Blikket alvorligt fæstet paa det lille Selskab, betoges de alle af bange Anelser, og Prejslers Stemme var ikke den gæstfri Værts men mere den bekymrede Vens, da han spurgte:

„Men, hvorfor kommer De saa sent? — Vi havde helt opgivet Dem.“

„Bernstorff er afskediget fra sit Embede. Han forlader Danmark.“

„Der blev nogle Øjeblikke saa stille i Stuen, at kun Suset af den nedstrømmende Regn hørtes. Den første, som brød Stilheden, var August Klopstock.

„Saa skete det dog, som jeg hele Tiden tænkte. De Ondes Raad sejrede tilsidst.“

„Han var for god for dette Folk!“

Friederich Klopstock knyttede Hænderne og bed Læberne haardt sammen. Efter med disse Ord at have sønderrevet det Gæstevenskabs Baand, som i tyve Aar havde knyttet ham til Danmark.

Cramer og Prejsler havde nu ogsaa faaet Mæle og begyndte at udspørge Schønborn, som var Informator for Bernstorffs unge Brodersøn Hans, om naar og hvorledes Afskedigelsen havde fundet Sted.

Schønborn, der endnu var en ung Mand paa Gerstenbergs Alder, fortalte i stærk Bevægelse og under livlig Gestikuleren om Tildragelsenovre paa Bernstoff Slot samme Eftermiddag. Saa betaget var han, at han slet ikke mærkede, at den omsorgsfulde Værtinde løste den vaade

Ridekappe af hans Skuldre og bar den ud i Forstuen tilligemed Hatten, som han havde lagt fra sig paa en Stol.

„Og han selv — hvad sagde han? — Hvorledes tog han denne uhørte Krænkelse?“ spurgte Gerstenberg, som stod i Kredsen omkring ham med Armen om sin Hustrus Liv.

„Hvorledes han tog det?“ — Schönborns ophidsede Træk blødgjordes et Øjeblik. „Min Gud, jeg glemmer det aldrig. Hans og jeg var begge i Stuen, da den kongelige Skrivelse kom; den unge Greve var ude at ride. Jeg saa, hvorledes Papiret rystede i hans Haand under Læsningen, og Farven langsomt veg fra hans ædle Ansigt. Jeg turde ikke spørge, og jeg knugede den Haand, Hans havde lagt paa min Arm, for at tvinge ham til at forholde sig rolig. Saa rejste Greven sig fra sin Stol ganske stille.

„Jeg er afskediget fra mit Embede“, sagde han dybt bevæget, vendt imod os; og lidt efter, da han var bleven Herre over sin Bevægelse, foldede han sine Hænder og bad med Blikket vendt mod Oven:

„Almægtige, velsign dette Land og Kongen.“

Schönborns Stemme brast over ved de sidste Ord, og han kastede sig i den nærmeste Stol med Hænderne for Ansigtet.

De tav alle omkring ham. Ingen kunde finde Ord for sin Smerte og Harm, Gerstenbergs Hustru græd ved sin Mands Skulder med Armene om hans Hals. Prejslers Hustru tog sine Drengene ved Hænderne og førte dem ud af Stuen.

August Klopstock trak Havedørene til og drejede Nøglen om i Laasen. Friederich Klopstock skridtede Stuen af paa langs og tvers som et Bytte for sit indre Oprør. Prejsler og Cramer havde sat sig paa hver sin Side af Schönborn, afventende det Øjeblik, hvor han havde genvunden sin Ligevægt og kunde gaa videre i sin Beretning.

„Tror De ikke, vor Ven var forberedt?“ var Cramer den første, som spurgte, da Schönborn igen saa op. „Siden Kabinettsordren den 4de September maa han vel have tænkt sig, at man ønskede, han skulde tage sin Afsked“.

Schönborn rystede bedrøvet paa Hovedet.

„Han troede til det sidste, han havde Kongens Tillid“.

„Kongen!“ Klopstock stod pludselig midt imellem dem, ude af Stand til at styre sig længere.

„En forrykt Dreng, som lader sig gøre til Hanrej af sin første Lakaj“.

„Men kære, bedste Ven!“ — Cramer havde grebet om begge hans Arme.

„Glem dog ikke, at De er Gæst i Kongen af Danmarks Land“.

Men Klopstock rystede hans Hænder af sig.

„Gæst! — Nej ikke en Dag længer. Jeg ryster Støvet af mine Fødder og følger min Velgører, hvorhen han gaar. Ham skylder jeg alt, Danmark intet. Og I andre, ikke sandt? — I gør mig Følgeskab? Hvor Bernstorff ikke længer har sit Hjem, er ogsaa vi hjemløse“.

Cramer saa bedrøvet hen for sig.

„Danmark er blevet mit andet Fædreland“, sagde han stille. „Jeg vil vente med at rejse, til det heller ikke har Brug for mig mere“.

Klopstock lo bittert.

„Danmark har aldrig haft Brug for os, vi var kun taalte blandt de indfødte, saa længe Bernstorffs Aand raadede. Tyve Aar har jeg givet dette Land, hele min Manddoms Digtning, alt, hvad den højeste Fryd og den dybeste Smerte aflokkede min Harpe af Toner. Andre Harper vil tone med min Klang, naar jeg er borte. En Verden af Guder og Helte har jeg skænket den danske Digtning. Jeg er ikke dette Lands Skyldner; min Armods Gæld har jeg betalt mangedobbelt tilbage“.

Han tav, og de følte det alle, som om et Uvejr havde raset over deres Hoveder, men de gav ham i deres Hjerter Ret.

August Klopstock var den, der først tog til Orde paa sin stilfærdige, sindige Maade.

„Gør, som Dit Hjerte tilskynder Dig, kære Broder“, sagde han. „Gud ved, at jeg fulgte Dig gerne. Uden Dig bliver denne By aldrig et Hjemsted for mig. Du kaldte mig hertil, og jeg lærte at elske den for Din Skyld. Men hvor skulde jeg gaa hen? — Alt, hvad jeg har, og mere til, har jeg bundet i den ulyksalige Fabrik hist ovre. Maaske slaar den ny Regering Haanden af mig, og saa kommer jeg til Dig, men saa længe, til jeg kender Fremtiden, er min Plads her som Fader for mine Arbejdere“.

„Og Du?“ — Klopstock vendte sig mod Gerstenberg.

„Jeg er Kongen af Danmarks fødte Undersaat“, svarede den unge Digter og saa sin Ven fast i Øjnene.“ Men aldrig har jeg følt som i denne Stund, at jeg er Germaner. Danmark er en Afkrog af det store Fædreland, som jeg tilhører, og de Skatte, jeg har gravet, gravede jeg for at berige det hele germanske Folk. Jeg ved ikke i Øjeblikket en Vej ud af dette, men jeg følger Dig, saa snart jeg kan“.

„Nu Du, Schönborn“. — Klopstock slap Gerstenberg og hans Hustru af det Favntag, hvori han havde sluttet dem, og vendte sig mod Hans Bernstorffs Informator.

„Jeg tænker, at nu faar jeg mit inderste Ønske opfyldt, at drage til de fjerne Lande“, svarede Schönborn. „Min unge Lærling følger sin Farbroder, og jeg føler mig løst af alle Baand her“.

„Saa ender det sagtens med, at jeg bliver alene tilbage“, tog nu Prejsler Ordet, „thi alle mine Interesser binder mig hertil, og jeg tænker ikke, jeg staar de nye Magthavere i Vejen. Akademiet for de skønne Kunster byder ingen Chancer for politiske Magtstræbere. Jeg er ogsaa kommet til at elske denne lille By med dens Sø og Skov og den dejlige Kirke paa Bakken. Jeg føler det, som har jeg slaet Rod her — og ved Du, hvad jeg tror?“ — han rakte Haanden ud mod Klopstock — „jeg tror, at det er din Aand, som har tryllebundet mig til dette Sted. Du har

Fyldt Naturen her omkring med Dig selv, med Dine Glæder, Dine Lidelser — ja, Dine Galskaber. Du kan rejse bort, saa langt, Du vil, og ryste Støvet af dine Fødder, som Du sagde før, — det, Du har givet os af Dig selv, kan Du aldrig tage tilbage. Vi vil eje Dig, naar Regnen suser som nu nedover Sorgenfris Trækroner, naar Søen ligger død under Vinterens Dække, og naar den klingre Frost slaar Revner i Isen lige fra Lyngby til Frederiksdal. — Men ved Du, naar Du især vil være mine Tanker nær? — Naar Foraaret er over os, og Opstandelsesfesten nærmer sig. Naar de gyldne Liljebægere stiger op af Gravene om Kirken og af Bedene i min Have. Da vil Du genopstaa i Mindet blandt os; da vil Du sidde her i Vennekredsen, og vi vil synge Sangen, Du skænkede os, Opstandelsens Paaskehymne“.

Klopstock havde hørt paa ham med Hovedet bøjet og Blikket sænket mod Gulvet. Nu saa han op, og der hvilede over hans store, kraftige Træk et Skær af forklaret Fred, som hans Venner længe mindedes.

„Ja, saadan være det, som Du siger, min gode Ven — mine gode Venner. Min Udlændigheds Dage heroppe er nu forbi. Lad Fremtiden dømme mig og Danmark imellem, naar jeg nu snart drager bort — og uden Tak. Men naar Foraaret kommer, kære Prejsler, og Du glæder Dig over det vaagnende Liv i din Have, da send en Tanke til den lille Kirkegaard i Ottense ved Elben. Da vil Træerne paa min Metas Grav staa med grønne Skud, og gyldne Paaskeliljer vil omgive Stenen med den dyrebare Indskrift:

„Saat von Gott gesät dem Tage der Garben zu reifen“.

Lysene i Prejslers Havestue var ved at brænde ned. Ved Klavicymblet sad atter Gerstenbergs Hustru, og midt i Stuen i Kreds om Messiadens Digter hans trofaste Venner.

Den lille By ved Mølleaaen var forlængst gaet til Hvile. Uvejret var trukket bort, og Natten gik stille frem over Sø og Skov. Men gennem de lukkede Havedøre trængte Lyden af Sang helt ud til Vægteren paa Dammen, Tonerne af Klopstocks Paaskehymne:

„Auferstehen, ja, auferstehen
Wirst Du mein Staub nach kurzer Ruh“.

Gyrithe Lemche.

